

آیکونوگرافی جلودار در نگاره ای از چهلستون

بهار مختاریان^۱/کیوان حق نظری^۲

چکیده

نظام نمادین فرهنگی که ازسویی در ادبیات و زبان کلامی یک فرهنگ به عنوان بازنمودهای مفاهیم اعتقادی-اجتماعی نمودار می شوند، در آثار هنری نیز به زبان تصویری به نمایش در می آیند. بر این اساس، تفسیر اثر هنری با روش علمی آیکونوگرافی^۳ می کوشد، نه تنها پیوند پنهان زبان کلامی و تصویری را نشان دهد بلکه با کشف ساختارهای اعتقادی-اجتماعی مولفه های نمادین فرهنگی چه در زبان کلامی و چه در زبان تصویری راه به معنای چنین مولفه هایی ببرد. چنین روشی نه تنها راه استنباط های دل به خواهی را بر تفسیر اثر هنری می بندد، بلکه در خوانش مولفه ها نمادین تصویری با دقت و وسواس بسیار به کشف عناصری برمی آید که در نگاه اول به دیده نمی آیند.

در این مقاله می کوشیم به آیکونوگرافی منصب «جلودار» در نگاره های مختلف به ویژه دوران صفوی بپردازیم؛ همچنین از طریق ارتباط با منابع ادبی نگاهی به سیر تطور اجتماعی این منصب از ایران پیش از اسلام تا دوران اسلامی و صفوی پرداخته و نشان دهیم که ریشه و خاستگاه فرهنگی این منصب به "انجمن مردان" در ایران پیش از اسلام می رسد.

واژگان کلیدی: جلودار؛ آیکونوگرافی، نگاره های صفوی، انجمن مردان

۱ - استادیار دانشگاه هنر اصفهان، دانشکده هنر ادیان و تمدن ها

۲ دانشجوی کارشناسی ارشد هنر اسلامی دانشکده هنر ادیان و تمدن ها،

۳- Iconography آیکونوگرافی در لغت از دو واژه ی یونانی آیکون (Icon = تصویر) و گرافی (graphein = نوشتن) تشکیل شده است. این اصطلاح در فارسی به شمایل نگاری ترجمه می شود که نارساست زیرا شمایل تنها یکی از انواع آیکون است.